Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi [DADA]
Eylül 2026

International Journal of Interdisciplinary Language Studies [IJILS]
September 2026

Atıf (cite): KAMACI GENCER, Duygu ve VARLİ, İrem (2026). Ortografik Toplumdilbilim Ekseninde "Dijital Söyleyiş": Dwarfizmli İçerik Üreticilerine Yönelik Yorumların Dijital Söylem Analizi, *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi, II. Uluslararası Dil Araştırmaları Sempozyumu Özel Sayısı (Türkçe Sesbilgisi Terminolojisi),* 2, 368-388. doi: https://doi.org/10.48147/dada.1985631

Ortografik Toplumdilbilim Ekseninde "Dijital Söyleyiş": Dwarfizmli İçerik Üreticilerine Yönelik Yorumların Dijital Söylem Analizi[1]

"Digital Pronunciation" in the Framework of the Sociolinguistics of Orthography: A Digital Discourse Analysis of Comments Directed at Content Creators with Dwarfism

Duygu KAMACI GENCER[2], İrem VARLİ[3]

Özet

Türkçe sesbilgisi terminolojisi geleneksel olarak standart dil temelinde şekillenmiştir. Ancak çevrimiçi iletişim, yazılı ve sözlü dil sınırlarını aşarak "dijital sözlülük" kavramına zemin hazırlamıştır. Kullanıcılar vurgu, tonlama ve duygu durumlarını standart imlayla değil grafemleri manipüle ederek yazıya aktarmakta; bu durum da mevcut terminolojinin sınırlarını zorlamaktadır. Bu çalışmada, grafemik manipülasyonların sıklıkla görüldüğü dwarfizmli içerik üreticilerine yönelik 3.567 sosyal medya yorumu veri seti olarak kullanılmıştır. Ortografik toplumdilbilim çerçevesinde yürütülen nitel dijital söylem çözümlemesinde tipografik uzatmalar, ses/hece yutumları ve bebeksi söylem amaçlı bilinçli sapmalar incelenmiş; bu edimlerin üstlendiği işlevler Goffman'ın yüz kuramı eşliğinde değerlendirilmiştir. Bulgular, ses düşmesi veya ünlü türemesi gibi geleneksel kavramların dijital söylemdeki bu bilinçli edimleri adlandırmada yetersiz kaldığına işaret etmektedir. Çalışma, terminolojinin güncellenmesi üzerine kuramsal bir tartışma

Abstract

Turkish phonological terminology has traditionally been shaped around the standard language. However, online communication has transcended the boundaries between written and spoken language, giving rise to the concept of "digital orality". Users convey stress, intonation, and emotional states into text by manipulating graphemes rather than adhering to standard orthography; this phenomenon pushes the boundaries of the existing terminology. In this study, 3.567 social media comments directed at content creators with dwarfism -where graphemic manipulations are frequently observed- were used as the dataset. Through a qualitative digital discourse analysis conducted within the framework of orthographic sociolinguistics, the study examined typographic lengthenings, sound/syllable omissions (elision/syncopation), and deliberate deviations intended for infantilized discourse (baby talk); the functions of these acts were then assessed through Goffman's face theory. The findings suggest that traditional concepts, such as sound elision or insertion (epenthesis), fall short of adequately naming these conscious acts

[1]Bu makale, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sözlükbilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından 11-12 Haziran 2026 tarihinde düzenlenen II. Uluslararası Dil Araştırmaları Sempozyumu'nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş hâlidir. Makale, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Doç. Dr. Duygu Kamacı Gencer danışmanlığında, İrem Varli tarafından hazırlanan "Türkiye Türkçesinde Dilbilgisel Birimlerin Söylemsel İşlevleri: Dwarfizmli Kadın İçerik Üreticilerine Yönelik Yorumların Dijital Söylem Analizi" başlıklı tezinden derlenen verilerden üretilmiştir.

[2] Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, dkamaci@ogu.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-7200-2767

[3] Yüksek Lisans Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, irem.varrlii@gmail.com, ORCID No: 0009-0000-0540-2111

Makale Geliş Tarihi (Recieved): 02.07.2026 Makale Kabul Tarihi (Accepted): 31.07.2026

sunmakta ve alanyazınındaki boşluğu doldurmak üzere "dijital söyleyiş" terimini önermektedir.

in digital discourse. The study presents a theoretical discussion on updating the terminology and proposes the term "digital pronunciation" to fill this gap in the literature.

Anahtar Sözcükler: Ortografik Toplumdilbilim, Dijital Sözlülük, Dijital Söyleyiş, Dijital Söylem Analizi, Türkçe Sesbilgisi Terminolojisi, Grafem-Fonem Uyumsuzluğu.

***Key Words*:** Sociolinguistics of Orthography, Digital Orality, Digital Pronunciation, Digital Discourse Analysis, Turkish Phonological Terminology, Grapheme-Phoneme Mismatch.

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

1. Giriş

Sesbilgisi, dil dizgesinin en küçük birimi olan seslerin fonetik değerlerini ve bu değerlerin sözcük anlamlarını nasıl dönüştürdüğünü inceleyen, alanyazınında "dil binasının eşiği" (Karademir, 2012: 2547) olarak nitelendirilen dilbilim alanıdır. Fiziksel titreşimlerden ibaret olmayan bu birimler, bünyesinde bulundukları sözcüklerin anlamlarını ve işlevlerini tamamen değiştirebilecek özelliktedirler. Standart yazı dili, edebî metinler ve ağız araştırmaları çevresinde şekillenen bu alanda, ses olaylarının betimlenmesine ilişkin köklü bir birikim bulunmakla birlikte terim ve sınıflandırma birliği hâlâ sağlanamamıştır (Karademir, 2012; Boz, 2018). Özellikle sesbilgisi öğretiminde temellenen bu terim karmaşası, alanda Riggs'in (1984'ten akt. Boz, 2018) kuramsal çerçevesiyle tartışılan *çok terimlilik* (polyonymy) sorunuyla iç içe geçmiştir. Bir kavramın birden çok terimle karşılanması (Kamacı Gencer ve Çiçek, 2024), Batı kökenli tercümeler ile öz Türkçe çabaları arasındaki gelgitler (Boz, 2018), bilimsel standartlaşmayı engelleyebilmektedir. Aynı sesbilgisel olguya farklı araştırmacıların taban tabana zıt karşılıklar vermesi, alanın metodolojik olarak parçalanmasına ve akademik iletişimin tutarlılığının zedelenmesine yol açmaktadır.

Geleneksel sesbilgisini zorlayan bir diğer mesele ise alfabenin sınırlılığı ile yaşayan dilin sesletim çeşitliliği arasındaki örtüşmezliktir. Türkçede fiilen sesletilen ancak yazıda ayrı bir karşılığı bulunmayan sesbirimciklerin (kapalı /e/, ön damaksıl /g/ gibi) alfabe temsilindeki sınırlılığı öteden beri tartışılagelmektedir. Standart yazı dilinin sınırları içerisinde dahi böyle bir terminolojik karmaşa ve alfabe-ses örtüşmezliği yaşayan geleneksel sesbilgisi, dijital ağlarda üretilen dinamik ve performatif dil karşısında önemli sınırlılıklar taşımaktadır. Bu çalışma söz konusu sınırlılıkları, dijital söylemde gözlemlenen grafemik manipülasyonlar üzerinden tartışmayı amaçlamaktadır.

İnternetin hızlı ve gayriresmî yapısı, yazılı ve sözlü dilin sınırlarını belirsizleştirerek Soffer'in (2010) *sessiz sözlülük* olarak kavramsallaştırdığı, Cutler vd.'nin (2022) *dijital sözlülük* (digital orality) adıyla genişlettiği yeni bir iletişim uzamı yaratmıştır. Bu uzamda vurgu, tonlama ve duygu yoğunluğu gibi bürünsel özellikler, standart imlaya bağlı kalınarak değil grafemler manipüle edilerek ekrana aktarılmaktadır. Standart yazım kurallarından bilinçli olarak sapmayı basit birer hata olarak değil toplumsal anlam üreten eylemler olarak ele alan *ortografik toplumdilbilim* (sociolinguistics of orthography), bu tür müdahaleleri çözümlemek için elverişli bir çerçeve sunmaktadır (Sebba, 2007).

Söz konusu müdahaleler yalnızca harf tekrarlarıyla sınırlı değildir. Hızlı söyleyişten kaynaklanan ses ve hece yutumları ile belirli bir yakınlık ya da hiyerarşi ilişkisi kurmak amacıyla yapılan bilinçli ünlü/ünsüz ikameleri (yetişkinler arası etkileşimde ortaya çıkan ikincil bebeksi söylem örneklerinde olduğu gibi) aynı repertuvarın parçalarıdır. Bu durum, Türkçe sesbilgisi terminolojisinin güncel grafemik manipülasyonları kapsayacak biçimde nasıl genişletilebileceği sorusunu ve yeni terim önerilerinin tartışılmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda çalışmada, söz konusu stratejilerin sıklıkla gözlemlendiği dwarfizmli[4] içerik üreticilerine yönelik Instagram yorumları, geleneksel terminolojinin sınırlarını sınayan özgün bir görgül veri seti olarak kullanılmıştır.

Çalışma dört aşamada ilerlemektedir. Önce ortografik toplumdilbilim ve dijital sözlülük ekseninde kuramsal çerçeve kurulmakta, ardından dwarfizmli içerik üreticilerine yönelik Instagram yorumlarından oluşan derlem, tipografik uzatma, grafemik eksiltme ve ikincil bebeksi söylem başlıkları altında çözümlenmektedir. Üçüncü aşamada bu edimlerin edimbilimsel işlevleri Goffman'ın (1955) yüz kuramıyla tartışılmakta; son olarak geleneksel terminolojinin bu olguları adlandırmadaki sınırlılıkları gerekçesiyle *dijital söyleyiş* (digital pronunciation) terimi kuramsal bir teklif olarak sunulmaktadır.

2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırmanın amacı, *dijital sözlülük* şemsiyesi altında ortaya çıkan standart dışı yazım pratiklerini ortografik toplumdilbilimsel bir çerçevede betimlemek ve bu pratiklerin üstlendiği edimbilimsel işlevleri çözümlemektir. Çalışma, söz konusu pratikleri doğal ortamlarında incelemek üzere dwarfizmli içerik üreticilerine yönelik Instagram yorumlarından oluşan bir derlem üzerinde nitel bir dijital söylem çözümlemesi olarak tasarlanmıştır.

Araştırma iki düzeyde ilerlemektedir. Betimsel düzeyde, derlemde gözlemlenen grafemik manipülasyonların hangi biçimlerde ortaya çıktığı ve konuşma diline ait hangi bürünsel özellikleri yazıya taşıdığı incelenmektedir. Yorumsamacı düzeyde ise bu edimlerin, özellikle ikincil bebeksi söylem biçiminde beliren bilinçli fonem ikamelerinin, Goffman'ın (1955) yüz kuramı çerçevesinde hangi toplumsal işlevleri üstlendiği çözümlenmektedir. Her iki düzey de standart dışı yazımı mekanik bir hata olarak değil, Sebba'nın (2007) kavramsallaştırdığı toplumsal anlam bölgesinde gerçekleşen bilinçli bir performans olarak ele alan bir yaklaşıma dayanmaktadır.

Bu çözümlemelerden hareketle araştırma, geleneksel Türkçe sesbilgisi terimlerinin (ünlü türemesi, ses düşmesi, hece yutumu vb.) dijital bürün ve tipografik bebeksileştirme olgularını

[4] Dwarfizm, yetişkin boyunun 147 cm ve altında olmasıyla sonuçlanan çok sayıda tıbbi ve genetik durumu kapsayan bir üst terimdir (Adelson, 2005); en yaygın nedeni akondroplazidir (Pauli, 2019). Bu araştırmada ilgili terim tıbbi bir sınıflandırma amacıyla değil, içerik üreticilerinin görünürlüğünü ve kendilerine yöneltilen söylemin biçimlenmesini etkileyen bedensel bir farklılığa (Shakespeare vd., 2010) işaret etmek üzere kullanılmaktadır.

adlandırmadaki sınırlılıklarını tartışmakta ve alanyazınındaki kavramsal boşluğu doldurmak üzere *dijital söyleyiş*[5] terimini kuramsal bir teklif olarak sunmaktadır.

3. Kavramsal Çerçeve: Ortografik Toplumdilbilim

Geleneksel dilbilim çalışmalarında ortografi (yazım kuralları) genellikle konuşma dilini yazıya aktaran tarafsız ve teknik bir araç olarak görülse de ortografik toplumdilbilim bu yaklaşımı reddederek ortografinin toplumsal, kültürel ve ideolojik faktörlerle şekillenen bir "sosyokültürel model" eşliğinde ele alınması gerektiğini savunur (Sebba, 2007: 33-34). Mark Sebba'nın kuramsal çerçevesine göre standart yazım kurallarından kasıtlı olarak sapmak basit birer dilbilgisi hatası değildir. Bu türden sapmalar, kullanıcıların standart yazım ile standart dışı yazım arasındaki "toplumsal anlam bölgesinde" (zone of social meaning) yürüttükleri bilinçli bir kimlik inşası, duruş performansı ve toplumsal eylem çabasıdır (Sebba, 2007: 34). Geleneksel matbaa ve yayıncılık kültürünün dayattığı sıkı denetimli kuralların aksine internetin sunduğu "düzenlenmemiş ortografik alanlar" (unregulated orthographic spaces), kullanıcıların ana akım normlara meydan okumasına ve kendi yerel/altkültürel aidiyetlerini görselleştirmelerine olanak tanımaktadır (Sebba, 2007: 44; Hillewaert, 2022: 40). Ortografik toplumdilbilimin sunduğu bu esnek zemin, yazılı ve sözlü dil arasındaki katı sınırların akışkan hale geldiği ve harf manipülasyonlarının bürünsel bir performansa dönüştüğü yeni bir iletişim biçimini tartışmayı gerektirmektedir.

---

[5] Bu çalışmada şemsiye kavram olarak *yazılı/dijital sesletim* veya *dijital telaffuz* yerine *dijital söyleyiş* (digital pronunciation) teriminin tercih edilmesi farklı gerekçelere dayanmaktadır. İlk olarak bu kavramsallaştırma, Cutler vd.'nin (2022) alanyazınına sunduğu *dijital sözlülük* (digital orality) paradigmasının ve bu makalenin de ana eksenini oluşturan *dijital söylemin* (digital discourse) doğal, kavramsal bir uzantısıdır. *Telaffuz* teriminin günümüz dijital bağlamında sıklıkla mekanik *metin-seslendirme* (text-to-speech) teknolojilerini çağrıştırması riski, aynı kökten beslenen söylem ve söyleyiş terimlerinin tercih edilmesiyle aşılmıştır. İkinci olarak, incelenen ortografik manipülasyonlar anatomik bir nefes veya boğumlanma eyleminden ibaret değildir. Kalman ve Gergle (2014: 187, 191), klavyedeki harf tekrarlarını konuşma dilinde fiziksel olarak uzatılabilen sesler üzerinden "*sesletilebilir*" (articulable) kavramıyla açıklayarak dar kapsamlı bir *dijital sesletim* (digital articulation) çerçevesi sunar. Ancak araştırmanın kapsamı, yalnızca harf uzatmalarından ibaret olmayıp hızlı söyleyişten kaynaklı *ses* ve *hece yutumlarını* (elision/haplology) veya belirli bir kimlik inşası amacıyla yapılan kasıtlı *fonem değişimlerini* (graphemic substitution) de içermektedir. Dolayısıyla dijital ortamdaki standart dışı yazımları basit birer sesbilgisel yansıma olarak değil Sebba'nın (2007) toplumsal anlam bölgesinde gerçekleşen bilinçli bir kimlik performansı olarak ele alabilmek adına toplumdilbilimsel kapsayıcılığı daha yüksek olan *dijital söyleyiş* çatı terimi benimsenmiştir. *Dijital sesletim* kavramı ise yalnızca Kalman ve Gergle'nin (2014) vurguladığı fizyolojik/bürünsel uzatmaları için kullanılmıştır.

3.1. Dijital Sözlülük (Digital Orality)

Walter Ong'un (2002) kavramsallaştırdığı üzere tarihsel süreçte iletişim, yazının ve okuryazarlığın olmadığı *birincil sözlülük* (primary orality) evresinden, matbaanın icadıyla standartlaşan basılı kültüre ve ve ardından radyo, televizyon gibi elektronik iletişim araçlarının yazı ve basım kültürü üzerine kurulu bir *ikincil sözlülük* (secondary orality) biçimi ürettiği bir evreye geçmiştir (Ong, 2002; Cutler vd., 2022: 6-7). Günümüz dijital söyleminde ise geleneksel yazılı ve sözlü dil ayrımı muğlak hale gelmiştir. Bu durum Soffer (2010: 399) tarafından, tamamen yazılı formatta gerçekleşmekle birlikte sözlü kültürün izlerini taşıyan bir *sessiz sözlülük* (silent orality) biçimi olarak tanımlanmış; Cutler vd. (2022) ise aynı olguyu *dijital sözlülük* (digital orality) kavramıyla adlandırmıştır. Dijital sözlülük, dijital alanlarda yüz yüze ve sözlü sohbetin dinamiklerinin, hızının ve gayriresmî özelliklerinin klavye üzerinden simüle edildiği "benzersiz" bir yazı stilidir (Cutler vd., 2022: 12). Geleneksel dilbilimde yazının doğası kalıcı ve "mekâna bağlı" (space-bound) iken konuşma, anlık ve "zamana bağlı"dır (time-bound) (Crystal, 2006: 28). Ancak internet dili (Crystal'ın deyişiyle *netspeak*), bu mekâna bağlı ve statik yazı biçimini esnetmiştir. Konuşmadaki ses tonu, hız, vurgu, duraklama gibi bürünsel özelliklerden ve jestlerden doğal olarak yoksun olan bu yeni metinler, söz konusu eksikliği telafi edebilmek için ortografik sınırları zorlamaktadır (Crystal, 2006: 90).

Kullanıcılar noktalama işaretlerinin kullanımını abartarak (Kalman ve Gergle, 2010), sesli/sessiz harfleri tekrarlayarak (Darics, 2013: 141) ve büyük harf kullanarak (ör. bağırmayı temsil etmek üzere) sözlü dilin fiziksel ve bürünsel zenginliğini dijital ekrana görsel olarak aktarmaktadırlar (Crystal, 2006: 37). Bu durum, Soffer'in (2012: 1100-1103) katı yazılı kültür normlarına karşı geliştirilen *kasıtlı yanlış yazımlar* (misspelling) ve yansıma sesler olarak tanımladığı eylemlerle örtüşmektedir. Ancak Kalman ve Gergle'nin (2014) işaret ettiği bürünsel dinamikleri barındıran (çalışmada *dijital söyleyiş* olarak adlandırılacak olan) bu yapı, özünde performatif bir dijital söyleyiş biçimidir. Dijital sözlülük, yazıyı sessiz bir okuma nesnesi olmaktan çıkararak konuşma dilinin coşkusunu, dijital sesletim özelliklerini ve duygu yoğunluğunu ekrana taşıyan etkileşimsel bir performans alanına dönüştürmüştür.

3.2. Yazılı Öykünme (Written Emulation): Harf Tekrarları ve Dijital Sesletim

Yüz yüze iletişimde konuşucular, önemli bir kelimeyi vurgulamak veya duygusal bir tepkiyi aktarmak için sesin perdesi, tonlaması, şiddeti ve sesletim süresi (uzunluğu) gibi bürünsel özellikleri kullanırlar. Ancak yazılı metinlerde konuşmaya ait bu fiziksel ve işitsel ipuçları doğal olarak mevcut değildir. Dijital ortamda standart yazım kurallarından bağımsız hareket eden kullanıcılar, sözlü dilin bu bürünsel eksikliğini telafi etmek ve mesajın duygu yoğunluğunu artırmak için noktalama işaretlerini abartmanın yanı sıra *tipografik tekrar* stratejisine de başvurmaktadırlar.

Kalman ve Gergle (2014: 187), *bilgisayar aracılı söylemde* (CMD) sıklıkla rastlanan bu harf tekrarlarını rastgele birer klavye hatası veya basit birer yazım yanlışı olarak değil sözlü dildeki paralinguistik bir ipucu olan "fonem uzatmasının yazılı öykünmesi" (written emulation of phoneme extension) olarak tanımlamaktadırlar. Kalman ve Gergle (2014) bu tipografik

manipülasyonların konuşma diliyle olan doğrudan bağını göstermek amacıyla e-posta derlemi üzerinde yaptıkları çalışmada, dijital ortamlardaki harf tekrarlarının %94'ünden fazlasının konuşma dilinde fiziksel olarak *sesletilebilir* (articulable) fonemlerden oluştuğunu tespit etmişlerdir (2014: 191). Bir başka deyişle internet kullanıcıları ses akışının aniden kesildiği *patlamalı ünsüzleri* (plosives) tekrarlamaktan kaçınmakta, tıpkı doğal konuşmadaki gibi nefes akışıyla uzatılabilen ünlü ve ünsüzleri klavyede tekrarlamaktadır. Bu durum, kelime içindeki harf uzatmalarının birer hata değil, "sözlü dilin bilinçli bir görsel simülasyonu" (Spitzmüller, 2012) olduğunu yönündeki savını desteklemektedir. Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu uzatmaların geleneksel sesbilgisindeki *ünlü türemesi* ya da *ikizleşme* gibi terimlerle karşılanamayacağı görülmektedir. Çünkü bu terimler dilin tarihsel gelişimi içinde gerçekleşen sistemli ses değişimlerini adlandırırken burada söz konusu olan, konuşucunun anlık ve bilinçli bir bürünsel tercihidir.

Harf tekrarları yoluyla yaratılan bu dijital bürün aynı zamanda metnin edimbilimsel ve duygusal yükünü de belirlemektedir. Brody ve Diakopoulos (2011: 563-564), mikroblog platformlarındaki (ör. Twitter) *kelime uzatmalarının* (word lengthening), prosodik vurgunun ve ses sembolizminin yerini aldığını, metindeki duygu iletiminin çok güçlü bir göstergesi olarak işlev gördüğünü ifade etmişlerdir. Özetle kullanıcılar fizyolojik bir boğumlama hatası yapmamakta, aksine konuşma dilinin bürünsel zenginliğini ve coşkusunu yazıya aktararak ekran üzerinde dinamik ve performatif bir dijital söyleyiş icra etmektedirler. Bu pratikler sayesinde dijital metin, harflerin ve sözcüklerin anlamsal değer taşıdığı durağan bir yapı olmaktan çıkarak, konuşucunun ses tonunu ve hislerini görsel olarak yansıtan etkileşimli bir iletişim aracına dönüşmektedir.

3.3. Ortografinin Kültürel Politiği

Yazım, geleneksel anlamda seslerin grafiksel birer kopyası ya da teknik bir kodlama sistemine indirgenmiş olsa da özünde kültürel ve toplumsal bir temsil alanıdır. Sebba (2007: 30) *standart dışı yazımı* (non-standard spelling) belirli bir toplumdilbilimsel işlevi olan *bilinçli sapma* (unlicensed variation) olarak tanımlamaktadır. Sebba bu kavramı, imla kurallarının seçenek sunduğu durumlardaki yasal/izinli çeşitliliklerden (judgment/judgement gibi) ayırarak standart kuralların ideolojik veya toplumsal bir duruş sergilemek amacıyla kasıtlı olarak ihlal edildiği eylemler olarak açıklar (2007: 30). Bu tanımsal çerçeveye göre bilinçli sapmalar, sözcüğün temel anlamının korunduğu ancak standart kurallara karşı gelmekten doğan "fazladan bir toplumsal anlamın" (additional social meaning) üretildiği stratejik ve edimsel bir ortografi eylemidir (2007: 32)

Sebba (2007), standart yazım ile standart dışı arasındaki farkı incelerken, her iki formun da aynı fonetik değeri temsil etmesine rağmen, standart dışı formun bir *ötekilik* (otherness) ve sembolik anlam taşıdığını da vurgulamıştır (2007: 1-2). Bu bağlamda standart normun dışına çıkarak özgün kimlik inşası da sağlanmaktadır. Sebba'ya göre (2007) bu sembolik direnişin en çarpıcı örneği İspanya'daki marjinal gruplar ve *okupas* (işgal evleri) hareketidir. Bu gruplar için, standart İspanyolcada "c" ile yazılması gereken sözcükleri "k" ile yazmak (örneğin *ocupación*

yerine *okupación*) neredeyse zorunludur. Standart ortografiye uyum sağlamak, devletin ve dil akademilerinin otoritesine itaat etmek olarak görüldüğünden, harfler doğrudan bir direniş sembolü haline gelmiştir (2007: 3-4).

Bu doğrultuda *bir harf bir sese eşittir* (grapheme-phoneme correspondence) denkleminin dijital metinlerde bilinçli bir şekilde ihlal edildiğini söylemek mümkündür. Androutsopoulos (2000) tarafından *grafiksel başkalaşım* (graphic-alterations) veya fonetik olarak motive edilmemiş yazımlar olarak tanımlanan *waz, hier, thingz* gibi kullanımlar (2000: 521), fonetik bir zorunluluktan ziyade *sözlülük işaretleyicileri* (orality markers) işlevi görmektedir (Androutsopoulos 1999'dan akt. Sebba, 2007: 35-37). Crystal'ın (2006: 49) tanımıyla "grafiksel olarak zengin" dijital söylemin yapısı, sözcükleri metinsel birim olmanın ötesine taşıyarak görsel imgeler olarak da işlevselleştirmektedir.

Grafem-fonem uyumsuzluğunun ilginç kullanımlarından bir diğeri ise hiyerarşik dil rejimine karşı bir eleştiri olarak geliştirilen *ikincil bebeksi söylem*dir. Dijital ortamda kullanıcılar, çocuk konuşmasına özgü sibilant kaydırmalarını, eksiltmeleri ve bürünsel uzatmaları grafemik ikameler yoluyla ekranda simüle ederek (Kalman ve Gergle, 2014: 187), fiziksel dünyanın hiyerarşik güç dinamiklerini tipografik düzleme taşımaktadır. Bu tipografik bebekleştirme/çocuklaştırma eylemi, Goffman'ın *yüz kuramı (*face theory*)* temelinde edimbilimsel bir mekanizma kurmaktadır (Goffman, 1955; McSweeney, 2022: 256-257). Bir yandan asimetrik bir şefkat inşasıyla muhatabın yetişkin statüsünü ve otoritesini sarsarak ironik bir *yüz tehdit eylemi* (face-threatening act) oluştururken (Brown ve Levinson, 1987: 61); diğer yandan standart dilin kurumsal ciddiyetine mesafeli duran katılımcılar arasında gayriresmî bir aidiyet yaratabilmektedir. Böylelikle resmî dilin katı sınırları ihlal edilerek, grafem-fonem uyumsuzluğu üzerinden bir itibar yönetimi ve hiyerarşi karşıtı bir *dijital söyleyiş* alanı inşa edilebilmektedir.

4. Yöntem

4.1. Araştırmanın Deseni ve Soruları

Bu araştırma, standart dışı yazımları mekanik birer hata olarak değil belirli bir toplumdilbilimsel işlevi olan bilinçli eylemler olarak ele alan ortografik toplumdilbilim yaklaşımı (Sebba, 2007) üzerine kurgulanmış nitel bir dijital söylem çözümlemesidir. Çalışmanın amacı, konuşma diline ait bürünsel özelliklerin dijital yazıdaki tipografik izdüşümlerini betimlemek ve bu izdüşümlerin edimbilimsel işlevlerini çözümlemektir. Araştırmada kullanılan frekans analizi bağımsız bir nicel kol olarak değil, geniş hacimli bir derlemden çözümlemeye uygun örüntüleri süzen bir ön işleme ve betimleme aşaması olarak konumlandırılmıştır. Bu doğrultuda araştırma şu sorulara yanıt aramaktadır:

1. Dwarfizmli içerik üreticilerine yönelik Instagram yorumlarında hangi grafemik manipülasyon türleri, hangi biçimlerde ortaya çıkmaktadır?

2. Bu manipülasyonlar konuşma diline ait hangi bürünsel ve fonolojik özellikleri yazıya taşımaktadır?

3. Söz konusu ortografik edimler, Goffman'ın (1955) *yüz kuramı* çerçevesinde hangi edimbilimsel işlevleri üstlenmektedir?

4. Geleneksel Türkçe sesbilgisi terminolojisi bu edimleri adlandırmakta hangi noktalarda yetersiz kalmaktadır?

4.2. Veri Seti ve Örneklem

Araştırmanın veri seti, dwarfizmli iki kadın içerik üreticisinin (HESAP A ve HESAP B[6]) Temmuz 2025-Mart 2026 tarihleri arasındaki Instagram gönderilerine yapılan 3.567 kullanıcı yorumundan oluşmaktadır. Bu iki hesabın seçilmesinin üç gerekçesi vardır. İlki, her iki hesabın da takipçi sayısı ve gönderi sıklığı bakımından düzenli bir etkileşim hacmi üretmesi ve böylece yorum derleminin çözümlemeye yetecek büyüklüğe ulaşmasıdır. İkincisi, hesapların yorum bölümlerinin herkese açık olması ve içerik üreticileri tarafından kısıtlanmamış olmasıdır. Üçüncüsü ve kuramsal açıdan belirleyici olanı ise ön incelemede bu hesapların yorum alanlarında grafemik manipülasyon yoğunluğunun benzer ölçekteki diğer hesaplara kıyasla belirgin biçimde yüksek olmasıdır. Bu yoğunluk, geleneksel terminolojinin sınırlarını sınayan örneklerin gözlemlenebilmesi bakımından hesapları *amaçlı örneklem* (purposive sampling) ölçütlerine (Patton, 2015) uygun kılmaktadır.

Tablo 1. Derlemi Oluşturan Hesapların Özellikleri

	Hesap A	**Hesap B**
Takipçi sayısı[7]	350.000-400.000	200.000-250.000
İçerik türü	Yaşam tarzı, güzellik	Yaşam tarzı, güzellik
Veri toplama aralığı	Temmuz 2025-Mart 2026	Temmuz 2025-Mart 2026
Derleme giren yorum sayısı	2250	1317

İki hesabın derlem boyutları bilinçli olarak eşitlenmemiştir. Yorum hacminin yapay biçimde kırpılması, her hesabın kendi etkileşim örüntüsünü ve takipçi kitlesinin doğal yoğunluğunu bozacağından ekolojik geçerliliği zedeleyecektir. Bu nedenle hesaplar arası karşılaştırmalarda ham sayılar değil bağıl frekans değerleri esas alınmıştır.

4.3. Veri Temizleme ve İşlemsel Ön Analiz

Kullanıcı yorumlarının gürültülü yapısını çözümlenebilir bir düzleme oturtmak amacıyla Google Colab ortamında Python (Pandas kütüphanesi) tabanlı algoritmik bir veri temizleme

[6] İçerik üreticilerinin kişisel görünürlüğü çalışmanın konusu olmadığından hesap adları da anonimleştirilmiş, hesaplar metin boyunca Hesap A ve Hesap B olarak anılmıştır.

[7] Takipçi sayıları, hesapların tanınırlığını sınırlamak ve zamanla değişen bir veriyi sabitlemekten kaçınmak amacıyla kesin sayı yerine aralık olarak ve ölçüm tarihi belirtilerek verilmiştir.

modeli oluşturulmuştur. Bu modeli çalıştıran kodların yazımında Gemini 3.1 Pro üretken yapay zekâ aracından yararlanılmış, üretilen kodlar araştırmacılar tarafından test edilerek doğrulanmıştır. Düzenli ifadeler (regex) kullanılarak önce kullanıcı etiketleri (@\w+) silinmiştir. Ardından aynı harfin art arda en az üç kez tekrarlandığı dizilimleri ([a-zçğıöşü])\1{2,} yakalayan bir fonksiyonla bilinçli harf uzatmaları (çooook, yaaaaa) diğer karakter tekrarlarından ayrıştırılmıştır. Eşik değerinin üç tekrar olarak belirlenmesi, iki harfli tekrarların Türkçenin standart yazımında da (*dikkat, kuvvet* gibi) yer alması ve dolayısıyla bilinçli uzatmadan ayırt edilememesi nedeniyledir. Bu aşamada yalnızca harf tekrarları sayıma dâhil edilmiş; emoji ve noktalama işaretlerinin ardışık tekrarları (😂😂😂, !!! gibi) grafemik uzatma kapsamı dışında bırakılmıştır. Hece ve ses yutumları, kalıplaşmış kısaltmalar, zaman eki daralmaları ve kaynaşma biçimlerini kapsayan düzenli ifade örüntüleriyle taranmıştır. Bu işlemsel süzme, derlemdeki grafemik manipülasyon örüntülerinin frekans dağılımını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Nitel çözümleme ise süzülmüş alt küme üzerinde değil, derlemin tamamı üzerinde yürütülmüştür.

4.4. Nitel Çözümleme Süreci

Süzülen veriler, edimsel bağlamın çözümlenmesi amacıyla MAXQDA (VERBI Software, 2026) yazılımına aktarılmıştır. Kodlama tümdengelimsel bir çerçeveyle yürütülmüş; kod sistemi, araştırmanın kuramsal çerçevesinden türetilen üç koddan oluşan yatay bir yapı olarak kurgulanmıştır: *Bebeksi söylem, fonetik/grafiksel sapma ve ironik mesafe/müdahalecilik*. Alt kod tanımlanmamış, çözümlemenin ayrımlayıcı gücü kod içi çeşitliliğin nitel yorumuna bırakılmıştır. Böylece çözümleme, derlemde gözlemlenen biçimleri betimlemenin ötesine geçerek geleneksel sesbilgisi terminolojisinin bu biçimleri adlandırmadaki yetersizliğini sınayacak biçimde yapılandırılmıştır.

Kodlama, iki araştırmacının ayrı ayrı kodlayıp sonuçları karşılaştırdığı bir güvenirlik modeliyle değil, Hill vd.'nin (1997; 2005) mutabakat ilkesi benimsenerek birlikte yürütülmüştür. Segmentler ortak oturumlarda değerlendirilmiş, görüş ayrılığı ortaya çıktığında ilgili segment kuramsal çerçeveye dönülerek tartışılmış ve karar gerekçesiyle kayda geçirilmiş, ayrışmanın yoğunlaştığı noktalarda kod tanımları yeniden yazılmıştır. Bu tercih çalışmanın yorumsamacı doğasıyla ilişkilidir. İncelenen edimlerin işlevi tekil sözcük biçimlerinden değil yorumun bağlamından, muhatabın konumundan ve eşlik eden görsel sözceleme araçlarından çıkarılmaktadır. Bu nedenle kodlayıcılar arası güvenirlik katsayısı hesaplanmamıştır. Morse'un (1997) da vurguladığı üzere katsayı yüksekliği yorumsamacı çözümlemelerde tek başına geçerlilik güvencesi sağlamadığından, denetlenebilirlik kod tanımlarının ve ortak karar süreçlerinin belgelenmesiyle sağlanmıştır.

Çözümlemede nicel betimleme ile nitel kodlama farklı olgu katmanlarına uygulanmıştır. Tipografik uzatmalar ve grafemik eksiltmeler düzenli ifadelerle ayırt edilebilen ve derlem düzeyinde sayılabilen örüntüler olduğundan frekans çözümlemesiyle betimlenmiştir. Buna karşılık bu edimlerin üstlendiği edimbilimsel işlevler (sevecenlik inşası, yüz tehdidi ve ironik mesafe) ancak yorumun bağlamı, muhatabın konumu ve eşlik eden görsel sözceleme araçları birlikte değerlendirilerek belirlenebildiğinden nitel kodlamayı gerektirmiştir. MAXQDA

kodlaması derlemin tamamı (3.567 yorum) taranarak işlev atfedilebilen segmentlere uygulanmış, üç kod altında toplam 85 kodlama gerçekleştirilmiştir (bebeksi söylem: 47; fonetik/grafiksel sapma: 23; ironik mesafe/müdahalecilik: 15). Kodlanan segment sayısının derlem büyüklüğüne göre düşük kalması, kodlamanın her grafemik sapmaya değil yalnızca işlevi bağlamdan güvenilir biçimde çıkarılabilen örneklere uygulanmasından kaynaklanmaktadır.

4.5. Kullanıcı Niyetine İlişkin Yöntemsel Sınırlılıklar

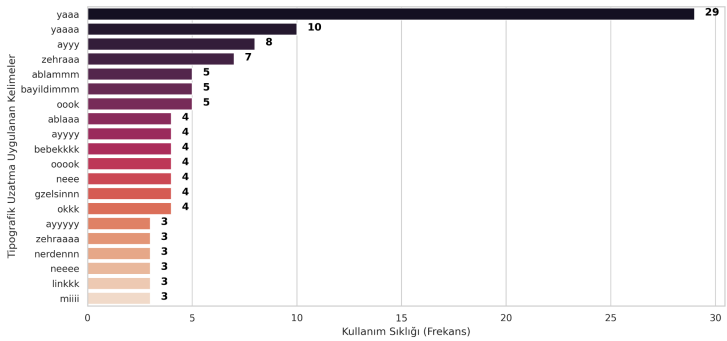
Çalışmanın temel iddiası, incelenen ortografik sapmaların mekanik yazım hataları değil bilinçli edimsel stratejiler olduğudur. Ancak yorum verileri üzerinden kullanıcı niyetine doğrudan erişilemeyeceği açıktır. Herhangi bir tekil örnekte sapmanın dikkatsizlik, klavye kaynaklı bir hata ya da bilinçli bir performans olduğunu kesin olarak saptamak mümkün değildir. Bu nedenle çalışmada bilinçlilik atfı tekil örneklere değil örüntülerin sistematikliğine dayandırılmıştır. Sapmaların belirli sözcük ve biçimbirimlerde yoğunlaşması, aynı kullanıcının aynı yorum içinde standart ve standart dışı formları bir arada kullanabilmesi ve Kalman ve Gergle'nin (2014) ortaya koyduğu sesletilebilirlik ölçütüne uygunluk, bu edimlerin rastlantısal olmadığına ilişkin dolaylı ancak birbirini destekleyen göstergeler olarak değerlendirilmiştir. Bulgular bu çerçevede, tekil kullanıcı niyetlerine ilişkin kesin yargılar olarak değil derlem düzeyinde gözlemlenen eğilimler olarak okunmalıdır.

5. Bulgular ve Analiz

5.1. Tipografik Uzatmalar ve Görsel Bürün

Dijital ortamların doğası gereği metin tabanlı ve asenkron olması, yüz yüze iletişimdeki akustik ve bürünsel zenginliği kısıtlamaktadır. Kullanıcılar, eksik kalan bu duygu yoğunluğunu, ses tonunu ve jestleri metne entegre edebilmek için tipografik *çoğaltmalara* (reduplication) başvurmaktadır. Yapılan veri taramasında, araştırma derlemini oluşturan 3.567 yorumun 410'unda (%11,5) ardışık harf uzatması stratejisinin kullanıldığı belirlenmiştir. Bu oran, gözlemlenen grafemik manipülasyonların rastgele yazım/klavye hatası olmaktan öte, Sebba'nın (2007) düzenlenmemiş alanlar (unregulated domains) olarak tanımladığı dijital mecralarda kuralların bilinçli biçimde esnetildiği edimsel birer yazılı öykünme stratejisi (Kalman ve Gergle, 2014) olduğuna işaret etmektedir.

Şekil 1. Dijital Söyleyiş Bağlamında Grafemik Uzatma Frekansları (İlk 20 Sözcük)

Veri setindeki 410 örnek, ortografik ve fonolojik bağlamda incelendiğinde, bürünsel inşanın iki temel eksende gerçekleştiği görülmektedir. İlk grupta yer alan *"ayyyyy"*, *"beniiiiii"*, *"olduuu"* ve *"ablaa"* gibi örnekler, *ünlü harf uzatmaları* (vowel lengthening) kategorisine girmektedir. Kalman ve Gergle'nin (2014) dijital iletişim kuramlarıyla uyumlu olarak bu kullanımlar, konuşma dilindeki *yüksek perdeyi* (pitch) ve sevecenlik coşkusunu dijital söyleme taşımaktadır. İkinci ve kuramsal olarak daha dikkat çekici eğilim, ünsüz harflerin tipografik olarak çoğaltılmasıdır. Bu grup kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. *Duyzummmmm* örneğindeki gibi akıcı ünsüzlerin (/m/, /n/, /l/) uzatılması, konuşma dilinde de fiziksel olarak sesletilebildiğinden Kalman ve Gergle'nin (2014) bulgularıyla örtüşmektedir. Buna karşılık *cokkkk* örneğindeki patlamalı ünsüz (/k/) tekrarı, konuşmada fizyolojik bir karşılığı bulunmayan tümüyle görsel bir yoğunluk işaretidir. Bu ikinci tür, harf tekrarının yalnızca sesletimin taklidi olmadığını, grafemin kendi başına bürünsel bir değer taşıyabildiğini göstermektedir.

Şekil 2. Derlemde En Sık Görülen Tipografik Uzatma Biçimleri

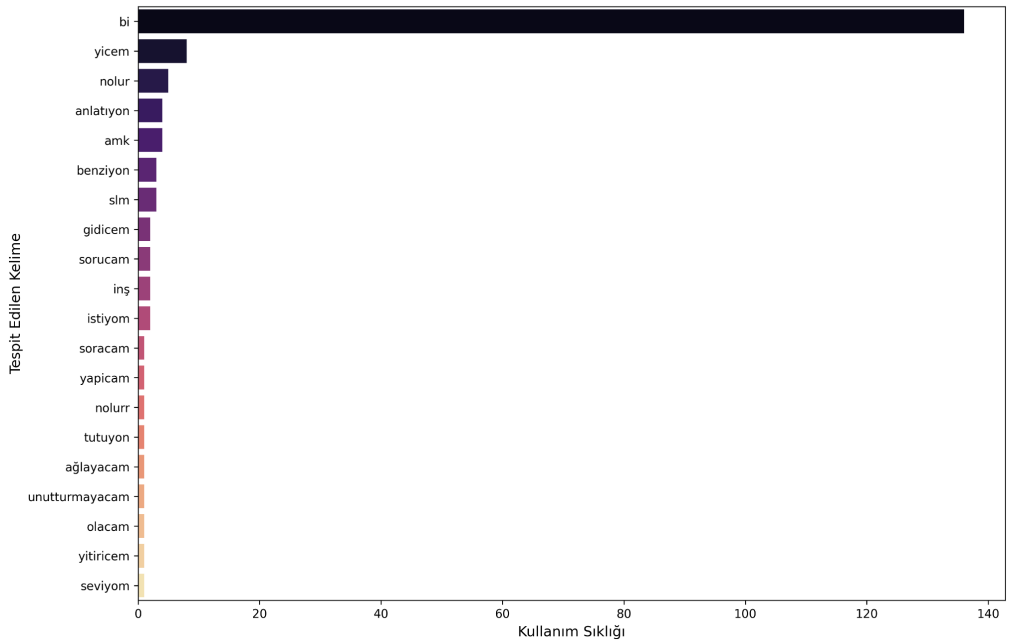
[8] Kelime bulutu, tüm belgelerdeki verilerin minimum sıklık derecesi (f) 1 baz alınarak MAXQDA yazılımında üretilmiştir. Kelime boyutları ilgili sözcük ve emojilerin derlem içindeki kullanım yoğunluğu ile doğru orantılıdır. Kelime bulutu oluşturulurken içerik üreticilerinin

Veri setinde gözlemlenen dijital söyleyiş pratikleri ve bürünsel öykünme örnekleri (bk. Şekil 2) gibi tipografik esneklikler, dilbilgisel bir sapma bağlamında değerlendirilemez. İlgili içerik üreticilerine yönelik görsel bürün inşaları, kullanıcı ile içerik üreticisi arasındaki hiyerarşik ve duygusal mesafenin yorum düzeyinde sürekli olarak yeniden kurulduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda harf tekrarları, kullanıcının görsel içeriğe verdiği tepkinin yazı diline aktarılmış halidir.

5.2. Konuşma Ekonomisinin Dijital İzdüşümü: Hece ve Ses Yutumları

Dijital iletişim mecraları, geleneksel dilbilimin uzun süre ayrı kategoriler olarak ele aldığı yazılı ve sözlü dil kategorilerini bulanıklaştırmaktadır. Bu durumun en somut göstergelerinden biri, günlük konuşma dilinin karakteristik özelliklerinden olan konuşma ekonomisi (en az çaba yasası) prensibinin, Instagram gibi hız ve etkileşim odaklı platformlarda yazılı metne doğrudan aktarılmasıdır.

Şekil 3. Dijital Söyleyişte Grafemik Eksiltmeler ve Hızlı Söyleyişler

Araştırmanın veri setine uygulanan frekans analizi (bk. Şekil 3), standart yazım kurallarının bilinçli olarak esnetildiği *ses* (elision) ve *hece yutumlarının* (syncopation) kullanıcılar arasında sistematik bir örüntü oluşturduğunu göstermektedir. Filtrelenmiş veri setinde en yüksek frekansa

adları ve türevleri anonimlik gereği çıkarılmış; ayrıca ünlü içermeyen diziler, tek bir harfin tekrarından oluşan biçimler ve Türkçenin ses dizimine uymayan karakter yığılmaları (*www, xxx* gibi) gürültü olarak elenmiştir.

sahip olan *bi* (bir), *yicem* (yiyeceğim), *nolur* (ne olur), *anlatıyon* (anlatıyorsun) ve *istiyom* (istiyorum) gibi kullanımlar, standart morfolojik dizilimlerin fonolojik daralmalara uğratılarak metne yansıtılmış halleridir. Bu biçimlerin bir bölümünün konuşma dilinde ve çeşitli ağızlarda zaten mevcut olduğu açıktır. Ancak buradaki mesele biçimlerin kaynağından ziyade yazıya aktarılıp aktarılmama tercihidir. Aynı kullanıcının aynı yorum içinde hem standart hem daraltılmış biçimleri kullanabilmesi, bu tercihin konuşma değişkesinin edilgen bir yansıması değil bağlama göre yönetilen bir kayıt seçimi olduğunu göstermektedir. Örneğin *"(...) bi tık yüzden (...) bir tek ben miyim*" yorumunda aynı cümlede *bi* ve *bir* biçimlerinin bir arada bulunması, "*Gidicem gidicem dedim gittim (...) geri dönmek istiyorum*" yorumunda ise *gidicem* (daraltılmış) ile *istiyorum* (standart) biçimlerinin yan yana gelmesi, daralmanın zorunlu bir ağız özelliği değil işlevsel olarak seçilen bir biçim olduğunu göstermektedir.

Geleneksel kuralcı dilbilgisi perspektifinden birer yazım hatası veya sapma olarak kodlanabilecek bu pratikler, çağdaş dilbilimsel yaklaşımlarla incelendiğinde bilinçli birer bürünsel ve toplumsal strateji olarak belirmektedir. Ong'un radyo ve televizyon kültürü için tanımladığı *ikincil sözlülük* kavramı, Cutler vd.'nin (2022) *dijital sözlülük* kuramıyla yeni bir boyuta evrilerek bu durumu açıklamaktadır. Dijital sözlülük bağlamında yazı, sessiz bir okuma nesnesi olmaktan çıkarak konuşma dilini taklit eden bir görsel performansa dönüşmüştür. Kullanıcıların *-Iyorum/-Iyorsun* veya *-AcAğIm* gibi standart şahıs ve zaman biçimbirimlerini *-Iyom/-Iyon* ve *-cAm* biçimlerine indirgemesi, metnin tüketim hızını yazım hızına yaklaştırarak yazıyı durağan bir kayıttan anlık bir toplumsal edime çevirme çabası olarak yorumlanabilir.

Sebba'nın (2007) kavramsallaştırması üzerinden okunduğunda Instagram yorumları gibi *düzenlenmemiş* alanlar, bireylerin kurumsal dil otoritelerinden (okul, akademi, ana akım medya) bağımsız olarak ortografik otonomilerini ilan ettikleri sahalardır. Bu alanlarda ortaya çıkan *gidicem*, *benziyon*, *sorucam* gibi *bilinçli sapmalar* (Sebba, 2007: 30) toplumdilbilimsel işlevi olan bilinçli sapmalardır.

Kullanıcılar, harf ve heceleri yutarak metni fonetik bir yükten kurtarırken aynı zamanda etkileşimin "toplumsal mevcudiyet" (social presence) (Kalman ve Gergle, 2014; McSweeney, 2022) derecesini artırmaktadırlar. Bu tür standart dışı yazımları tercih etmek, profesyonel olmayan iletişim süreçlerinde bir samimiyet, hız ve grup içi aidiyet standardı haline gelmiştir. Özetle dijital söylemdeki konuşma ekonomisi ve grafemik eksiltmeler, dilbilgisel bir bozulma değil, yazıya gündelik konuşmanın akışkanlığını ve samimiyetini kazandıran stratejik birer dijital söyleyiş eylemi olarak okunabilir.

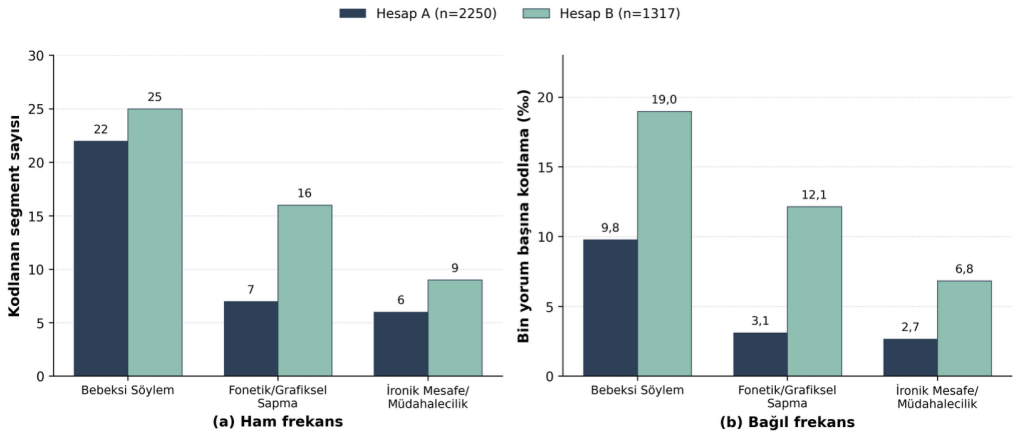
5.3. Grafemik Manipülasyon ve İkincil Bebeksi Söylem[9]

Bebeksi söylem, geleneksel olarak yetişkinlerin çocuklarla iletişim kurarken başvurdukları, dilsel yapısı modifiye edilmiş özel bir *kayıt* (register) biçimidir. Alanyazınında bu söylem,

[9] Bu bölümdeki çözümleme, derlemin tamamı taranarak oluşturulan üç kodluk MAXQDA kod sistemine ve bu sistem altında kodlanan 85 segmente dayanmaktadır.

yetişkin dilinden uyarlanmış yapılar barındırmasına atıfla basitleştirilmiş bir konuşma kaydı şeklinde tanımlanmaktadır (Caporael, 1981: 876; Jones, 1986: 175). Bu iletişim biçiminin doğrudan bebekler yerine yetişkinler arası etkileşime taşınması ise *ikincil bebeksi söylem* (secondary baby talk) (Caporael vd., 1983) veya *yer değiştirmiş bebeksi söylem* (displaced baby talk) (Ferguson, 1977) olarak nitelendirilir. Dijital ortamlarda yazılı bir düzleme aktarılan bu ikincil söylem, *internet/sohbet diline* (netspeak/chatspeak) özgü standart dışı yazımların (Crystal, 2006) ve fonetik yeniden şekillendirmelerin *kayıtlanmasına* (enregisterment) zemin hazırlamaktadır (Squires, 2010: 457).

Şekil 4. Kodların Hesaplara Göre Dağılımı (Ham ve Bağıl Frekans)[10]

Şekil 4 incelendiğinde, kodlanan 85 segment içinde ikincil bebeksi söylemin üç kod arasında en yüksek frekansa (f=47) sahip olduğu ve bu eğilimin her iki hesabın kitlesinde de tekrarlandığı (Hesap A: 22; Hesap B: 25) görülmektedir. Bu yoğunluk, incelenen yorum alanlarında grafemik manipülasyonun ağırlıklı olarak sevecenlik ve yakınlık inşasına yönelik işlevlerle birlikte kullanıldığına işaret etmektedir. Hesapların derlem büyüklükleri farklı olduğundan bağıl frekanslar dikkate alındığında ise tabloda ham sayılarla görünmeyen bir örüntü belirginleşmektedir. Üç kodun tamamı Hesap B'nin yorum alanında bin yorum başına daha yoğun görülmekte, aradaki fark özellikle fonetik/grafiksel sapma kodunda (Hesap A: 3,1‰; Hesap B: 12,2‰) öne çıkmaktadır. Kodların hesap içindeki bileşimi de farklılaşmakta, Hesap A'da kodlamaların yarıdan fazlası *bebeksi söylem* altında toplanırken Hesap B'de *fonetik/grafiksel sapma*nın payı görece yükselmektedir. Kodlanan segment sayılarının düşük olması nedeniyle bu dağılım, hesaplar arası kesin bir farklılık olarak değil, aynı içerik türünde

[10] ‰ değerleri, ilgili hesaba ait bin yorum başına düşen kodlama sayısını göstermektedir. Hesapların derlem büyüklükleri farklı olduğundan karşılaştırmalarda ham sayılar değil bu değerler esas alınmıştır.

bile grafemik repertuvarın kitle bileşimine göre değişebildiğine ilişkin bir eğilim olarak değerlendirilmelidir.

Goffman'ın (1955) *yüz kuramı* ekseninde ele alındığında, grafemik ikameler aracılığıyla gerçekleştirilen ikincil bebeksi söylem, kişiler arası iletişimde *yüz* (face) kavramı üzerinden üç temel edimsel işleve hizmet etmektedir: *Yüz yüceltme* (face-boosting), *yüz tehdidi* (face-attacking), *yüz yönetimi* (face-work) (Efeoğlu-Özcan vd., 2021: 313). Kod sistemindeki üç kod bu işlevlerle ağırlıklı olarak şu biçimde ilişkilenmektedir. *Bebeksi söylem* kodu çoğunlukla yüz yüceltme, *ironik mesafe/müdahalecilik* kodu yüz tehdidi, *fonetik/grafiksel sapma* kodu ise yüz yönetimi işleviyle birlikte görülmektedir. Ancak bu karşılıklar birebir değildir. Aşağıda görüleceği üzere aynı kod altındaki kullanımlar bağlama göre farklı işlevler üstlenebilmektedir.

Yetişkinler arası etkileşimde bu söylemin ilk edimsel motivasyonu, muhatabın *olumlu yüzünü* (positive face) desteklemek, sevgi, şefkat ve olumlu duyguları ileterek muhatabın itibarını artırmaktır. Türkçe dijital etkileşimde sen kişi adılındaki /s/ ünsüzünün /ç/ ile değiştirilerek *çen* formunda üretilmesi bu durumun tezahürlerinden biridir (Efeoğlu-Özcan vd., 2021: 319). İncelenen veri setinde sözcüklerin ortografik olarak daraltılması (*biseyler, yeto, asko* gibi) dijital hızın yarattığı dönüşüme; grafemik uzatmalar ise (*yiaaaaaa, yaaaaaa* gibi) duygu yoğunluğunu aktaran bürünsel işaretleyicilerin varlığını göstermektedir. Hesap B verilerindeki *annemmmm yerim seni ben ya*, *tatliş sey*, *miniciğim* ifadeleri ile Hesap A verilerindeki *[AD]om*, *bebeyimmm*, *aşko* kullanımları, dikey hiyerarşiyi tersyüz ederek yakınlık kuran işaretleyiciler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu stratejilerin hepsi bir arada şu yorumda belirginleşmektedir: *Ooyyyu şen şüşlendin mi çok güzel olmuş minnoooşşş* 😂😂😂🔥. Buradaki *ooyyyu* ünlemi vokal performansı metinleştirirken sibilant (s/ş) kaydırması, hiyerarşik sevecenliğin doğrudan bir inşasıdır. Veri seti üzerinde yapılan kelime bulutu analizi (bk. Şekil 2), dijital etkileşimdeki bu bürünsel yoğunluğu görünür kılmaktadır. Şekil 2'de merkezde konumlanan *yaaa, ayyy, ablammm, ablaaa, çoook, bebekkkk, güzelsinnn* gibi tipografik uzatma biçimleri, standart bilgi aktarımından farklı olarak konuşma diline özgü akışkanlığın yazıya taşındığı bir şefkat ve yakınlık inşasına işaret etmektedir.

Bu dilsel kaydın bütünüyle sevgi barındırdığını varsaymak analizi eksik kılacaktır. İkincil bebeksi söylem kimi yorumlarda alay, hakaret ve değersizleştirme gibi olumsuz, saldırgan tutumları ileterek muhatabın itibarını zedeleyen bir *yüz tehdidine* (face-attacking) dönüşebilmektedir. Bu dönüşüm en belirgin biçimde, Şekil 4'te görece daha düşük bir frekansla temsil edilen (Hesap A: 6; Hesap B: 9) *ironik mesafe/müdahalecilik* kodunda gözlenmekte ve Sebba'nın (2007) kavramsallaştırdığı otoriteyi sorunsallaştırma ve ironik mesafe stratejileriyle örtüşmektedir. Standart dili çocuksu bir formda bozmak, kullanıcının *resmî dil ortamına* (legitimate writing space) mesafeli durduğunu gösteren bir ironi aracıdır. Hesap A verilerinde karşılaşılan *kaç aylıksın bebe*, *iyi bayramlar hoccagalın* veya Hesap B verilerindeki *yimin et* 😂, *parfümü tek elle sıkamıyor kyamamm*, *cok tatlısenn gızzz* 😂😂, *[AD]uuuuuuuuuuuuuuuu o ellerini bi kere yiyim mi nolur* 😍😍😍 şeklindeki yorumlar, "sahte incelik" (pseudo-politeness) (Efeoğlu-Özcan vd., 2021: 323) maskesi altında içerik üreticisinin yetkinliğini hedef almakta, kullanıcının dijital alandaki baskın pozisyonunu tasdik etmektedir.

İkincil bebeksi söylemin üçüncü işlevi, itibarı tehdit eden eylemlere yanıt vermek ve etkileşimsel gerilimi dengelemek adına *yüzü yönetmektir* (face-work). Dijital söylemde standart dışı grafemik oyunların kullanımı, Squires'ın (2010: 464) belirttiği üzere internet kültürüne gerçek bir katılımla elde edilen bir otantiklik işaretleyicisidir. Kodlanan segmentlerin dağılımı incelendiğinde, fonetik/grafiksel sapma kodunun özellikle Hesap B kitlesinde (f=16; 12,2‰) yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kod altında toplanan biçimlerin bir bölümü (*biseyler, yeto* gibi) ünlü düşmesi ve ünsüz sadeleşmesiyle oluşan, telefon klavyesi ekonomisiyle bilinçli kayıt seçimi arasında kesin olarak ayrılamayan sapmalardır. Bir bölümü ise (*seni alıp kaçsam kim fark eder ODMDLDMDLMD*, *Abla çok tatlısın WHAJWJWIHSJR* gibi) hiçbir sesletim karşılığı olmayan, denetimsiz bir duygu boşalımını metinleştiren edimsel biçimlerdir[11]. Bu heterojenliğe karşın söz konusu kullanımlar ortak bir işlevde birleşmektedir. Yorumcu, iletisini resmî imla kaydında değil topluluğun paylaştığı gayriresmî yazı kaydında üreterek kendisini o dijital topluluğun bir üyesi olarak konumlandırmaktadır. Böylece grafemik sapma, muhataba yönelen bir değerlendirme taşımaktan çok yorumcunun topluluk içindeki aidiyetini işaretleyen bir araca dönüşmektedir.

6. Sonuç

Bu çalışma, geleneksel Türk sesbilgisi terminolojisinin kuralcı ve standart yazı dili odaklı yapısının dijital mecralardaki dinamik, hibrit ve edimsel metin inşalarını açıklamada yetersiz kaldığını tartışmıştır. Alanyazınında yazım yanlışı, ünlü türemesi veya ses düşmesi gibi terimlerle karşılanan standart dışı ortografik sapmaların, aslında çevrimiçi ağlarda *dijital sözlülük* inşa etmek üzere kurgulanmış bilinçli edimbilimsel stratejiler olarak değerlendirilebileceği ileri sürülmüştür.

Bu bağlamda araştırma, Sebba'nın (2007) *ortografik toplumdilbilim* yaklaşımını merkeze alarak alfabenin ve grafemlerin dijital söylemde kimlik, duruş ve hiyerarşi müzakerelerinin yürütüldüğü aktif birer toplumsal eylem aracı olarak kullanıldığını göstermektedir. Araştırmanın en temel kuramsal çıktısı, geleneksel sesbilgisi ile dijital söylem çalışmaları arasındaki kavramsal boşluğu doldurmak üzere teklif edilen *dijital söyleyiş* terimidir. Bu çalışmada dijital söyleyiş, konuşma diline ait bürünsel ve fonolojik özelliklerin, standart imladan bilinçli olarak sapılarak grafemler aracılığıyla yazıya taşınması ve bu yolla toplumsal bir konumlanmanın gerçekleştirilmesi biçiminde tanımlanmaktadır. Geleneksel sesbilgisi terimlerinden farklı olarak dijital söyleyiş, bir ses olayının yapısal betimlemesini değil, o olayın dijital bağlamda üstlendiği toplumsal ve edimbilimsel işlevi merkeze alır. Yapılan analizler bu edimin birbirini tamamlayan üç temel mekanizmayla işlediğini göstermektedir. Kullanıcılar ilk olarak, konuşma dilindeki akustik perdeyi ve vurguyu harfleri ardışık şekilde tekrarlayarak (tipografik uzatmalar) ekrana

[11] Kelime bulutunda anlamsız karakter dizileri (www, xxx gibi) frekans görselleştirmesinin dışında bırakılmışken, nitel kodlamada klavyede rastgele tuşlara basma (keyboard smash), denetimsiz duygu boşalımını işaretleyen edimsel biçimler olarak fonetik/grafiksel sapma koduna dâhil edilmiştir.

taşımaktadır. Buna ek olarak, günlük konuşmanın hızını ve akıcılığını yansıtmak amacıyla hece yutumlarına (*grafemik eksiltmeler*) başvurulmakta ve yazının durağanlığı kırılarak anlık bir mevcudiyet hissi yaratılmaktadır. Son mekanizma olarak ise yetişkinler arasındaki hiyerarşiyi esnetmek amacıyla standart seslerin, özellikle sibilant kaydırmalarıyla bebeksi formlara dönüştürüldüğü bilinçli grafemik manipülasyonlar (*ikincil bebeksi söylem*) devreye girmektedir.

Goffman'ın (1955) yüz kuramı ekseninde değerlendirildiğinde, dijital söyleyiş pratiklerinin ve özellikle ikincil bebeksi söylemin tek bir işleve indirgenemeyeceği görülmektedir. Aynı grafemik repertuvar, muhatabın olumlu yüzünü destekleyen bir sevecenlik gösterisi olarak da sahte incelik maskesi altında muhatabın yetkinliğini hedef alan bir yüz tehdidi olarak da işleyebilmektedir. Kullanıcılar bilinçli grafem-fonem uyumsuzlukları yaratarak bir yandan sevecenlik maskesi altında muhatabın yetişkin otoritesini sarsmakta, diğer yandan kurumsal dilin resmiyetini ihlal ederek kendi dijital toplulukları içinde otantik ve meşru bir konum inşa etmektedir. Bu çok işlevlilik, standart dışı yazımın sabit bir duygusal değer taşımadığına, işlevini ancak içinde yer aldığı etkileşim bağlamında kazandığına işaret etmektedir. Özetle bu çalışma, dijital söylemdeki ortografik sapmaların, fiziksel sesin teknolojinin sunduğu esnekliklerle yazıda yeniden üretilmesi olarak okunabileceğini ileri sürmektedir.

Bu araştırmanın temel sınırlılığı, görgül veri setinin yalnızca dwarfizmli kadın içerik üreticilerine yönelik yorumlarla sınırlı olmasıdır. Bu bağlamda korumacı ve hiyerarşik bir şefkat inşası olarak öne çıkan dijital söyleyiş stratejileri, farklı fiziksel özelliklere veya cinsiyete sahip kullanıcılara yöneltildiğinde işlev değiştirerek maskülen dayanışma, alay, nefret veya agresif ironi gibi bambaşka toplumdilbilimsel katmanlar ortaya çıkarabilir. Yöntemsel açıdan iki sınırlılık daha vurgulanmalıdır. İlki, kod sisteminin kuramsal çerçeveden türetilmiş olması nedeniyle çözümlemenin bu üç eksenin dışında kalan ortografik pratikleri görünür kılmamasıdır. İkincisi, kullanıcı niyetine yorum verileri üzerinden doğrudan erişilemediğinden bilinçlilik atfının tekil örneklere değil örüntülerin sistematikliğine dayandırılmış olmasıdır. Bulguların bu iki sınır içinde okunması gerekmektedir.

Bu doğrultuda gelecek araştırmalarda, dijital söyleyiş stratejilerinin özellikle X ve Twitch gibi platformlarda da incelenmesi önerilmektedir. Yöntemsel kapsamı genişletmek adına, doğal dil işleme ve makine öğrenmesi modelleriyle büyük ölçekli veri setleri üzerinde yürütülecek duygu analizi çalışmaları, grafemik müdahaleler ile duygu değeri arasındaki ilişkiyi ölçülebilir kılabilir. Son olarak, dijital söyleyişlerin görsel-işitsel uyarıcılarla (müzik ritmi, jestler, ses tonu) nasıl eşzamanlı tetiklendiğini araştıran çok modlu toplumdilbilimsel analizlerin, bu ortografik eylemlerin bilişsel ve edimbilimsel boyutlarını aydınlatması beklenmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma 04.03.2026 tarih ve 2026-05 sayılı Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Onay Belgesi ile bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Araştırmanın veri seti, herkese açık Instagram hesaplarına yapılan ve platform üzerinden erişilebilir durumdaki kullanıcı yorumlarından oluşmaktadır. Veri madenciliği sırasında yorum sahiplerinin kullanıcı adları ham veriyle birlikte

kaydedilmiş, ancak çözümlemeye dâhil edilmemiş ve metinde hiçbir biçimde yer verilmemiştir; kodlama yalnızca yorum metinleri üzerinden yürütülmüştür. İçerik üreticilerinin kişisel görünürlüğü çalışmanın konusu olmadığından hesap adları da anonimleştirilmiş, hesaplar metin boyunca Hesap A ve Hesap B olarak anılmıştır. Çalışmada içerik üreticilerinin kişisel özelliklerine ilişkin bir değerlendirme yapılmamakta, çözümleme yalnızca kendilerine yöneltilen yorumların dilsel biçimlenişiyle sınırlı tutulmaktadır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Makalenin veri seti, ikinci yazarın tez çalışması kapsamında derlenen verilerin bir bölümünden oluşmaktadır. Araştırma verilerinin dijital ortamdan veri madenciliği yoluyla toplanması ve alanyazını taraması ikinci yazar tarafından yapılmıştır. Ham verinin temizlenerek çözümlemeye uygun bir derleme dönüştürülmesi, çalışmanın kavramsallaştırılması, yönteminin tasarlanması, bulguların yorumlanması ve kuramsal tartışmaların şekillendirilmesi birinci yazar tarafından gerçekleştirilmiştir. Verilerin nitel kodlaması her iki yazar tarafından ortak yürütülmüş, kod atamaları mutabakatla belirlenmiştir. Metnin son hâli her iki yazar tarafından okunarak onaylanmıştır.

Destek Beyanı

Bu makale, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) birimi tarafından SYL-2026-4018 numaralı proje kapsamında desteklenmiştir. Yazarlar, sağlanan maddi destek ve akademik olanaklar için Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğü'ne ve BAP Koordinasyon Birimi'ne teşekkürlerini sunar.

Çıkar Beyanı

Makalenin yazarları arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

Adelson, B. M. (2005). *The Lives of Dwarfs: Their Journey from Public Curiosity toward Social Liberation*. Rutgers University Press.

Androutsopoulos, J. (2000). Non-Standard Spellings in Media Texts: The Case of German Fanzines. *Journal of Sociolinguistics*, 4(4), 514-533. https://doi.org/10.1111/1467-9481.00128

Boz, E. (2018). Türk Dil Bilgisi Terminolojisinde Çok Terimlilik (Çok Adlılık) Sorunu. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(3), 1592-1603. https://izlik.org/JA79PC37KA

Brody, S. ve Diakopoulos, N. A. (2011). Cooooooooooooooollllllllllll!!!!!!!!!!!!!! Using Word Lengthening to Detect Sentiment in Microblogs. *Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing (EMNLP)* içinde (ss. 562-570). Edinburgh, Birleşik Krallık.

Brown, P. ve Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge University Press.

Caporael, L. R. (1981). The Paralanguage of Caregiving: Baby Talk to the Institutionalized Aged. *Journal of Personality and Social Psychology*, *40*(5), 876-884. https://doi.org/10.1037//0022-3514.40.5.876

Caporael, L. R., Lukaszewski, M. P. ve Culbertson, G. H. (1983). Secondary Baby Talk: Judgments by Institutionalized Elderly and Their Caregivers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(4), 746–754. https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.4.746

Crystal, D. (2006). *Language and the Internet*. Cambridge University Press.

Cutler, C., Ahmar, M. ve Bahri, S. (2022). *Digital Orality: Vernacular Writing in Online Spaces*, Palgrave Macmillan.

Darics, E. (2013). Non-Verbal Signalling In Digital Discourse: The Case Of Letter Repetition. *Discourse, Context & Media*, *2*(3), 141-148. https://doi.org/10.1016/j.dcm.2013.07.002

Efeoğlu-Özcan, E., Erdoğan-Öztürk, Y. ve Işık-Güler, H. (2021). Why Do Adults Use Baby Talk in the Online Space? Baby Talk as a Pragmatic Face Device in Adult Communication. *Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences (CUJHSS)*, *15*(2), 311-329. https://doi.org/10.47777/cankujhss.1047505

Ferguson, C. A. (1977). Baby talk as a simplified register. C. E. Snow & C. A. Ferguson (Ed.), *Talking to Children: Language Input and Acquisition* içinde (ss. 209-235). Cambridge University Press.

Goffman, E. (1955). On face-work: An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction. *Psychiatry*, *18*(3), 213-231. https://doi.org/10.1080/00332747.1955.11023008

Hill, C. E., Knox, S., Thompson, B. J., Williams, E. N., Hess, S. A., & Ladany, N. (2005). Consensual qualitative research: An update. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 196-205. https://doi.org/10.1037/0022-0167.52.2.196

Hill, C. E., Thompson, B. J., & Williams, E. N. (1997). A guide to conducting consensual qualitative research. *The Counseling Psychologist*, 25(4), 517-572. https://doi.org/10.1177/0011000097254001

Hillewaert, S. (2022). Digital Orality? Reimagining and Reclaiming Vernacular Pronunciations Through Digitally Mediated Communication. C. Cutler, M. Ahmar, & S. Bahri (Eds.), *Digital Orality: Vernacular Writing in Online Spaces* içinde (ss. 33-63). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10433-6_2

Jones, L. M. (1986). East Cree Baby Talk. William Cowan (Ed.) *Papers of the 17th Algonquian Conference* içinde (ss. 175-181). Carleton University Press. https://ojs.library.carleton.ca/index.php/ALGQP/article/view/917

Kalman, Y. M., ve Gergle, D. (2014). Letter Repetitions in Computer-Mediated Communication: A Unique Link Between Spoken and Online Language. *Computers in Human Behavior*, 34, 187-193. https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.01.047

Kalman, Y. ve Gergle, D. (2010). CMC Cues Enrich Leanonline Communication: The Case of Letter and Punctuation Mark Repetitions. *Proceedings of the AIS 5th MediterraneanConference on Information Systems (MCIS 2010)*, Tel Aviv, Israel. https://www.researchgate.net/publication/228604456_CMC_CUES_ENRICH_LEAN_ONLINE_COMMUNICATION_THE_CASE_OF_LETTER_AND_PUNCTUATION_MARK_REPETITIONS

Kamacı Gencer, D. ve Çiçek, H. (2024). Kavram, Sözcük ve Terim Arasındaki İlişki. *Kocatepe Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-33. https://doi.org/10.61694/kbbd.1480646

Karademir, F. (2012). Türkçe Ses Bilgisindeki Terim ve Tasnif Kargaşası Üzerine, *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri* içinde (ss. 2545- 2563), Türk Dil Kurumu Yayınları.

McSweeney, M. (2022). Performing Politeness in Online Dating: How Orthographic Choices Signal Relationship Status. C. Cutler, M. Ahmar ve S. Bahri (Ed.), *Digital orality: Vernacular Writing in Online Spaces* içinde (ss. 251-276). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10433-6_9

Morse, J. M. (1997). "Perfectly healthy, but dead": The myth of inter-rater reliability [Editorial]. *Qualitative Health Research*, 7(4), 445-447. https://doi.org/10.1177/1049732397007004

Ong, W. (2002). *Orality and Literacy*, Taylor & Francis.

Patton, M. Q. (2015). *Qualitative Research & Evaluation Methods: Integrating Theory and Practice*. SAGE Publications.

Pauli, R. M. (2019). Achondroplasia: A comprehensive clinical review. *Orphanet Journal of Rare Diseases*, 14(1), 1. https://doi.org/10.1186/s13023-018-0972-6

Sebba, M. (2007). *Spelling and Society: The Culture and Politics of Orthography around the World*. Cambridge University Press.

Shakespeare, T., Thompson, S. ve Wright, M. (2010). No laughing matter: Medical and social experiences of restricted growth. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 12(1), 19-31. https://doi.org/10.1080/15017410902909118

Soffer, O. (2010). 'Silent orality': Toward a Conceptualization of the Digital oral Features in CMC and SMS Texts. *Communication Theory*, *20*(4), 387-404. https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2010.01368.x

Soffer, O. (2012). Liquid language? On the Personalization of Discourse in the Digital Era. *New Media & Society*, *14*(7), 1092-1110. https://doi.org/10.1177/1461444812439550

Spitzmüller, J (2012). Floating Ideologies: Metamorphoses of Graphic 'Germanness'. A. Jaffe, J. Androutsopoulos, M. Sebba, and S. Johnson (Ed.) *Orthography as Social Action* içinde (ss. 255-288). Mouton de Gruyter.

Squires, L. (2010). Enregistering Internet Language. *Language in Society*, *39*(4), 457-492. https://doi.org/10.1017/S0047404510000412

VERBI Software. (2026). *MAXQDA Analytics Pro 2026*. Berlin, Almanya: VERBI Software. Geliştirici web sitesi: https://www.maxqda.com